

Ekonomia społeczna jako forma aktywności społecznej

Termin ekonomii społecznej wiązany jest często z wszelkimi formami aktywności społecznej połączonymi w jakiś sposób z działalnością ekonomiczną, nawet jeśli jest to działalność o zakresie na tyle niewielkim, aby podmioty ją prowadzące nie były traktowane jak przedsiębiorstwa¹. W literaturze wskazuje się na bardzo ogólną definicję ekonomii społecznej, którą budują następujące cechy: prymat celów społecznych nad zyskiem ekonomicznym, demokratyczność (przestrzeganie spółdzielczej zasady „jeden członek, jeden głos”), elastyczność, innowacyjność (zdolność do dostosowywania się do zmieniających się potrzeb społecznych i uwarunkowań ekonomicznych) oraz dobrowolne uczestnictwo: oparcie na wolontariacie, członkostwie i innych formach społecznego zaangażowania².

Wypada zaznaczyć, iż w krajach Unii Europejskiej pojęcie *social economy* czy *économie sociale* jest od dawna obecne na forum debaty publicznej. Nacisk rosnącego w siłę sektora ekonomii społecznej spowodował, że zarówno w prawodawstwie krajowym, jak i europejskim zaczęto wprowadzać oddzielne regulacje dla tego typu działań. W wymiarze krajowym „konceptę” ekonomii społecznej po raz pierwszy uznał rząd Francji w 1980 r. Została ona następnie przyjęta przez poszczególne państwa członkowskie (m.in.: Belgię, Francję, Hiszpanię, Włochy, Portugalię, Luksemburg, Szwecję, Finlandię i Wielką Brytanię). W krajach tych pojawiły się ministerstwa lub sekretariaty stanu odpowiedzialne za wyrażnie już określoną ekonomię społeczną. W 1991 r. we Włoszech zaczęła obowiązywać ustawa o spółdzielniach socjalnych, natomiast w Belgii wprowadzono w 1995 r. pojęcie przedsiębiorstwa „o celach społecznie użytecznych”³.

Należy też wspomnieć, iż na poziomie ogólnoeuropejskim coraz częściej znajdujemy odwołanie do idei lub instytucji ekonomii społecznej w tekstach organów UE oraz organizacji międzynarodowych. Tak np. w Komunikacie Komisji Europejskiej „Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym:

---

¹ J. Herbst, *Wstęp – pole przedsiębiorczości społecznej*, [w:] J. Dąbrowska (red.), *Od trzeciego sektora do przedsiębiorczości społecznej – wyniki badań ekonomii społecznej w Polsce*, Warszawa 2008, s. 7.

² *Ibidem*.

³ D. Pieńkowska, *Ekonomia społeczna – podstawowe informacje*, http://rynekpracy.org/x/567546%3Bj-sessionid=13F6FA67B17A63919_60D4732FF72C9EF?print_doc_id=83813 [dostęp: 20.02.2010].

europiejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej” z grudnia 2010 roku wskazano, że platforma ta stanowi wkład UE w rozwiązanie tych problemów w ramach strategii „Europa 2020”. Komisja określiła następujące obszary działania: realizacja działań mobilizująca wszystkie dziedziny polityki; intensywniejsze i skuteczniejsze wykorzystanie funduszy UE celem wsparcia włączenia społecznego; promocja innowacyjności społecznej opartej na dowodach; partnerska współpraca oraz wykorzystanie potencjału gospodarki społecznej. Podstawą dyskusji nad definiowaniem organizacji sektora ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstwa społecznego była od początku Karta zasad gospodarki społecznej CEP–CMAF z 2002 roku⁴, w której stwierdzono, iż: „Organizacje ekonomii społecznej są to podmioty gospodarcze i społeczne działające we wszystkich sektorach. Wyróżniają się one głównie swoimi celami oraz charakterystyczną formą przedsiębiorczości.

Ekonomia społeczna obejmuje organizacje takie jak spółdzielnie, stowarzyszenia wzajemnościowe, stowarzyszenia i fundacje. Przedsiębiorstwa te są szczególnie aktywne w niektórych obszarach, takich jak ochrona socjalna, usługi społeczne, ochrona zdrowia, bankowość, ubezpieczenia, produkcja rolnicza, kwestie konsumenckie, praca stowarzyszeniowa, rzemiosło, mieszkalnictwo, dostawy, usługi sąsiedzkie, edukacja i szkolenia oraz obszar kultury, sportu i rekreacji. Na poziomie światowym ekonomia społeczna została uznana przez OCDE (Organizację Współpracy i Rozwoju Ekonomicznego) oraz MOP (Międzynarodową Organizację Pracy). Przyznanie ekonomii społecznej szczególnego miejsca w polityce państwowej oraz międzynarodowej prowadzi do jej stopniowej standaryzacji. Wspólną płaszczyzną krajów Unii Europejskiej jest Stała Konferencja Ekonomii Społecznej (CEP-CMAF) składająca się z europejskich ugrupowań spółdzielni, stowarzyszeń pomocy wzajemnej, stowarzyszeń i fundacji oraz krajowych platform ekonomii społecznej. Instytucja ta pełni rolę instancji umożliwiającej uzgadnianie i prezentowanie stanowisk⁵.

Wypada też wspomnieć, iż w wydanym w dniu 25 października 2011 r. komunikacie „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej” Komisja Europejska zaproponowała jedenaście kluczowych działań zmierzających do stworzenia przedsiębiorstwom społecznym lepszego dostępu do finansowania, skuteczniejszego promowania ich działalności oraz do poprawy otoczenia prawnego, w jakim one funkcjonują⁶. Jednym z takich

---

⁴ Europejska Stała Konferencja Spółdzielni, Towarzystw Wzajemnych, Stowarzyszeń i Fundacji. W 2008 r. EP-CMAF przyjęła nazwę „Europejska Ekonomia Społeczna” (Social Economy Europe). Tekst Karty opublikowano w „Ekonomia Społeczna”, Kraków 2004. II Europejska Konferencja Ekonomii Społecznej – Materiały, MPiPS, ZLSP, Warszawa 2005.

⁵ D. Pieńkowska, *Ekonomia społeczna – podstawowe informacje*, <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/83813.html> [dostęp: 26.10.2004].

⁶ Komunikat Komisji „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej. Budowanie ekosystemu sprzyjającego przedsiębiorcom społecznym w centrum społecznej gospodarki i społecznych innowacji”, KOM (2011) 682 wersja ostateczna; <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0682:FIN:PL:PDF> [dostęp: 25.10.2011].

działań jest propozycja priorytetowego traktowania przedsiębiorstw społecznych w korzystaniu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2014–2020.

Bez wątpienia gospodarka społeczna jest sektorem, który wnosi znaczący wkład w rozwój zatrudnienia oraz zrównoważony wzrost gospodarczy. Działalność tego sektora podejmowana w zróżnicowanych formach (np. przedsiębiorstw społecznych) odgrywa istotną rolę w podnoszeniu konkurencyjności i efektywności europejskiej gospodarki na wiele różnych sposobów, m.in.: poprzez przeznaczanie rozproszonych i niewykorzystywanych zasobów na działalność gospodarczą, pobudzanie wykorzystania zasobów na szczeblu lokalnym, rozwój kultury przedsiębiorczości, znoszenie ograniczeń rynkowych, zwiększanie elastyczności rynku czy promocję umiejscawiania produkcji w wielu miejscach. W Komunikacie Komisji „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej” zwrócono uwagę, że w grupie podmiotów zaliczanych do ekonomii (przedsiębiorczości społecznej) znajdują się m.in. przedsiębiorstwa świadczące usługi społeczne lub dostarczające towary i usługi przeznaczone dla słabszych (wykluczonych) grup społecznych. Tak więc nadrzędną funkcją gospodarki społecznej jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Do grup szczególnie zagrożonych tym zjawiskiem należą przede wszystkim osoby: długotrwale bezrobotne, bezdomne, uzależnione i izolowane.

Jakkolwiek sektor ekonomii społecznej stał się punktem styczności różnych koncepcji, zasadniczo „sektora niedochodowego” i gospodarki społecznej, które mimo że opisują rzeczywistości o znacznych obszarach wspólnych, to jednak nie pokrywają się w pełni. Musimy pamiętać o tym, że „ekonomię społeczną” tworzy w gruncie rzeczy ten sam zbiór instytucji i działań, które zwykło się opisywać za pomocą terminu „trzeci sektor”. Tym niemniej istotnym elementem, który różni te dwa pojęcia, jest akcent, jaki kładzie się na ekonomiczny charakter i ekonomiczne znaczenie działań społecznych⁷. Podążając za wzorem niektórych państw europejskich, cechą charakterystyczną podmiotów ekonomii społecznej jest działalność w zakresie produkcji dóbr i usług, które zapewniają członkom tych podmiotów realizację określonych potrzeb społecznych. Zrozumienie roli współczesnej ekonomii społecznej jest na tyle istotne, że oczekując na jakiegokolwiek efekty w jej działalności skierowanej na realizację celów społecznych, trzeba koniecznie brać pod uwagę i ten fakt, iż w dobie obecnej zanika w zasadzie jednolity jej model. Często jest on wiązany z pojęciem „tradycyjnej ekonomii społecznej”, do której zalicza się stowarzyszenia i fundacje prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego, a także towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych⁸.

---

⁷ *Ibidem*.

⁸ Zob. szerzej: A. Baczko, A. Ogrocka, *Społeczny kontekst rozwoju ekonomii społecznej w Polsce w latach 2005–2007. Raport z badań*, Warszawa 2008, s. 19 i n.

W nieco innym znaczeniu sektor tzw. „nowej ekonomii społecznej” staje się pojęciem wyraźnie wartościującym działania, które prowadzą ku reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Tworzą go m.in.: spółdzielnie socjalne, przedsiębiorstwa społeczne, centra integracji społecznej, jak również zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej. Nasuwać się mogą w tym miejscu pewne wątpliwości, a mianowicie – jak dostosować formułę prawną fundacji będącej „rdzeniem” organizacji trzeciego sektora do pojęcia ekonomii społecznej, w ramach której podmioty lokują się gdzieś pomiędzy działaniami organizacji non profit a działaniami instytucji i firm rynkowych. Co więcej, czy fundacje należą do kategorii podmiotów ekonomii społecznej obok np. spółdzielni socjalnych. Warto zaznaczyć, iż w literaturze ekonomicznej od dawna istnieje spór o sens istnienia fundacji jako organizacji trzeciego sektora w gospodarce rynkowej⁹. Wśród badaczy podejmujących się próby analizy działalności ekonomicznej fundacji jako organizacji pozarządowych występuje powszechna świadomość, iż nakreślenie wyraźnej linii demarkacyjnej oddzielającej to, co „obywatelskie” i „ekonomiczne” jest niezwykle trudne, jeśli nie niemożliwe do przeprowadzenia. Niektórzy autorzy twierdzą, iż warunkiem do tego, by fundacje stały się nową instytucjonalną formą rozwiązywania problemów społecznych, jest posiadanie przez nie zdolności do generowania własnych środków, które pozwoliłyby na uniezależnienie się od publicznych czy prywatnych donatorów, a tym samym ustalanych przez nich i właściwych im celów oraz reguł działania¹⁰. Wydaje się sprawą oczywistą, że tak pomyślana ekonomizacja (która nie może być przy tym utożsamiana z działalnością gospodarczą, gdyż stanowi tylko jedną z form ekonomizacji działań) wyróżnionych podmiotów z natury rzeczy musi zderzać się z działaniami instytucji i firm rynkowych. Trudno oczywiście zaprzeczyć, że powyższa sytuacja rodzi szereg poważnych wyzwań dla organizacji trzeciego sektora. Jakkolwiek dobrze zorganizowana, skuteczna działalność ekonomiczna może być istotnie źródłem środków koniecznych dla rozwoju organizacji, to jednak skutkiem tego rodzaju procesów może być izomorfizacja¹¹ sektorów, czyli w tym przypadku zaniknięcie różnic pomiędzy sektorem trzecim a biznesem lub administracją. Trend

---

⁹ G. Przesławska, *Relacje administracji publicznej z trzecim sektorem w teorii i praktyce*, [w:] U. Kalina-Prasznic (red.), *Państwo i rynek. Obszary zawodności*, Wrocław 2011, s. 363.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Granice pomiędzy sektorem publicznym (rządowym), prywatnym (biznesem) i pozarządowym ulegają zatarciu. Izomorfizacja sektorów, czyli w tym przypadku zaniknięcie różnic pomiędzy sektorem pozarządowym a biznesem lub administracją, wiązać się może z powielaniem zachowań biznesowych z jednej strony, a z drugiej – dostarczaniem usług publicznych. Trend ten widoczny jest w krajach zachodnich, ale także w coraz większym stopniu w Polsce. Wyraża się w wielu obszarach – np. społecznej odpowiedzialności biznesu, powstawaniu fundacji korporacyjnych, tworzeniu przedsiębiorstw społecznych. Powstają organizacje, które łączą aktywność o charakterze społecznym z biznesowym podejściem i modelem zarządzania. Organizacje pozarządowe ze swoją działalnością wchodzą też w obszary, które dotychczas były domeną państwa, dostarczając usług publicznych w dziedzinach opieki zdrowotnej czy edukacji.

ten widoczny jest w krajach zachodnich, ale także w coraz większym stopniu w Polsce. Powodem, dla którego poszczególne teorie na temat sektora ekonomii społecznej cieszą się aktualnie dużym zainteresowaniem, jest z jednej strony pewne przyrzeczenie ich przewidywalności, to jest przekonanie, iż realizacja przez podmioty tego sektora szeroko rozumianych celów społecznych, na który przeznaczany jest wypracowany zysk, doprowadzi do nierynkowej gospodarki społecznej, gdzie będą zaspokajane potrzeby osobiste i społeczne, niemożliwe do zaspokojenia przez rynek¹². Z drugiej zaś strony sektor ten jest czynnikiem transformacji poprzez stwarzanie instytucjonalnych działań mających na celu reintegrację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które na otwartym rynku pracy mają problemy ze znalezieniem pracy.

Nie dysponuję żadną ścisłą metodą naukową, która pozwoliłaby na zbudowanie nie tyle obiektywnych, co w miarę wiarygodnych hipotez dotyczących roli instytucji ekonomii społecznej w pomyślanym rozwoju społecznym postrzeganym w epoce XXI wieku. Zakładam – za J. Wilkinem – że zjawisko gospodarowania „[...] z budowaniem więzi społecznych, których zasadniczym celem jest wzmocnienie bezpieczeństwa ekonomicznego i socjalnego ludzi”¹³ są powiązane ze sobą na tyle spójnie, iż mogą tworzyć w miarę przewidywalny wzorzec ogólnych trendów. Warto również w tym miejscu zwrócić uwagę na to, że zarówno sektor pozarządowy, jak i sektor ekonomii społecznej jest reakcją na niezdolność tak rynku, jak i państwa w realizacji polityki spójności społeczno-gospodarczej, w szczególności w tworzeniu miejsc pracy i zwalczaniu wykluczenia społecznego. Tak np. jednym z przejawów ograniczania ekskluzji społecznej jest instytucja spółdzielczości socjalnej, której członkami mogą być również organizacje sektora pozarządowego, prowadzące działalność statutową na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej mieszkańców gminy. Spółdzielczość socjalna jako forma zabezpieczenia społecznego powiązana z działalnością rynkową¹⁴ realizuje program aktywizacji zawodowej osób zaliczanych do grupy tzw. niskiej zatrudnialności. Instytucja spółdzielczości socjalnej (wraz z zatrudnieniem socjalnym) jest elementem praktyki gospodarki społecznej realizującej zasady ekonomii społecznej – w której podstawowym celem jest integracja słabszych grup z resztą społeczeństwa. Aktualnie spółdzielnie socjalne są podmiotami szeroko rozumianej ekonomii społecznej. Obowiązująca ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych¹⁵ daje możliwość tworzenia takich podmiotów nie tylko przez trzy zasadnicze grupy, tj.: osoby bezrobotne, niepełnosprawne oraz wymienione w ustawie

¹² Por. K. Leśniak-Moczuk, *Podstawy polityki społecznej w społeczeństwie globalnym*, [w:] J. Grotowska-Leder, K. Faliszek (red.), *Ekskluzja i inkluzja społeczna*, Toruń 2005, s. 54.

¹³ J. Wilkin, *Czym jest gospodarka społeczna i jakie ma znaczenie we współczesnym społeczeństwie?* „Ekonomia Społeczna” 2002, nr 1, s. 12.

¹⁴ Szerzej: H. Izdebski, *Spółdzielnie socjalne a organizacje pozarządowe – przewidywane skutki Ustawy o spółdzielniach socjalnych*, „Trzeci Sektor” 2007, nr 7, s. 13.

¹⁵ Dz. U. Nr 94, poz. 651 z późn. zm.

o zatrudnieniu socjalnym (m.in.: bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności czy też osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających itp.), ale też przez inne osoby prawne. Stosownie do przepisów ustawy spółdzielnię socjalną mogą również założyć co najmniej dwie spośród następujących osób prawnych: organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jednostki samorządu terytorialnego oraz kościelne osoby prawne. Pewną niejasność może wzbudzać zapis dopuszczający podmioty sektora publicznego (jednostki samorządu terytorialnego) do tworzenia spółdzielni socjalnych. Tak więc, jeżeli spółdzielnie socjalne są tworzone i prowadzone przez podmioty sektora publicznego, trudno mówić o przynależności tych instytucji do sektora ekonomii społecznej. Dotyczy to również centrum integracji społecznej oraz zakładu aktywności zawodowej, które mogą być tworzone i prowadzone zarówno przez instytucje niepubliczne, jak i podmioty publiczne. Trzeba jednocześnie zdawać sobie sprawę z tego, że w wielu krajach istnieje tendencja do „uspółkowiania” spółdzielni, czyli w praktyce do likwidacji ruchu spółdzielczego. Tymczasem spółdzielczość to nie tylko gospodarowanie, lecz także ruch społeczno-gospodarczy. Spółdzielnia, w odróżnieniu od spółki prawa handlowego, zajmuje się równoległe i działalnością gospodarczą, i społeczną na rzecz swoich członków. Działalność spółdzielni służy nie tylko maksymalizacji dochodów, ale i zaspokajaniu rozmaitych potrzeb spółdzielców. W ten oto sposób w 1995 r. na Kongresie Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w Manchester wyraźnie wskazano różnice między spółdzielniami a spółkami. Wedle przyjętej tam definicji spółdzielnia jest autonomicznym zrzeszeniem osób, które zjednoczyły się dobrowolnie w celu zaspokojenia aspiracji i potrzeb ekonomicznych, kulturalnych i socjalnych, poprzez założenie wspólnego, demokratycznie zarządzanego przedsiębiorstwa¹⁶. Spółdzielnie opierają działalność na wartościach samopomocy, wspólnej odpowiedzialności, demokracji, równości, sprawiedliwości i solidarności. Takich zasad nie muszą zaś przestrzegać spółki, które w odróżnieniu od spółdzielni (jako zrzeszenia osób) są zrzeszeniem kapitału. Jednocześnie trzeba zaznaczyć, że działalność spółdzielni na rzecz tzw. społecznej reintegracji jej członków oznacza, że działania te mają na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu. Z kolei działania w kierunku zawodowej reintegracji członków spółdzielni mają na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia zatrudnienia na rynku pracy. Działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej. Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska

¹⁶ <http://www.krs.org.pl/index.php/ruch-spoldzielczy-sp-1235027509/deklaracja-spoldzielczej-tosamoci> [dostęp: 10.12.2010].

lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych. Środki na utworzenie spółdzielni socjalnej można otrzymać we właściwym terytorialnie urzędzie pracy, w ramach środków przeznaczonych na promocję zatrudnienia. Wprawdzie cel zawodowej reintegracji mogą realizować wyróżnione podmioty na różne sposoby, to jednak jednym z nich jest tzw. „przejściowe zatrudnienie”, które polega na nabywaniu doświadczenia zawodowego, czego konsekwencją ma być późniejsze znalezienie miejsca pracy na otwartym rynku.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że oprócz spółdzielni socjalnych jednostkami organizacyjnymi realizującymi reintegrację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym są „centra integracji społecznej” tworzone na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym¹⁷ oraz „zakłady aktywności zawodowej” działające na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹⁸. Pierwsza z wyróżnionych ustaw stwarza podstawy do kompleksowych działań mających na celu reintegrację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które na otwartym rynku pracy mają problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Chodzi tu w szczególności o: bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności; uzależnionych od alkoholu, którzy zakończyli program psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego; uzależnionych od narkotyków i innych środków odurzających, którzy zakończyli program terapeutyczny; chorych psychicznie; bezrobotnych; zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem; uchodźców realizujących indywidualny program integracji. Osoby te ze względu na wykluczenie społeczne nie mogą własnym staraniem, ze względu na swoją sytuację życiową, zaspokoić swoich podstawowych potrzeb tego stanu. W świetle założeń ustawy reintegrację zawodową i społeczną osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem mogą realizować centra integracji społecznej, które mogą być tworzone m.in. przez organizacje pozarządowe, których celem jest odpowiednie przygotowanie zawodowe osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy. Trzeba też zaznaczyć, iż centrum aktywności społecznej zgodnie z przepisami cyt. ustawy jest instytucją mającą charakter przede wszystkim edukacyjny, a jednym z elementów programu edukacyjnego może być praca uczestników w ramach działalności wytwórczej, handlowej, usługowej lub działalności wytwórczej w rolnictwie, którą centrum może prowadzić. Ustawa wyraźnie wskazuje, że taka działalność centrum nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Z kolei zakład aktywności zawodowej jest tworzony w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych o znacznym stopniu niepełnosprawności, a także

---

¹⁷ Tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.

¹⁸ Tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 2046.

w celu rehabilitacji zawodowej i społecznej tych osób oraz przygotowania ich do aktywnego życia w otwartym środowisku na miarę ich indywidualnych możliwości. Dodajmy, iż zakład jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką tworzoną przez powiat, gminę, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Jednocześnie zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych osobami niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej.

Najogólniej można by przyjąć, iż wskazane wyżej instytucje ekonomii społecznej nastawione są na zewnętrznych beneficjentów zaliczanych do grup defaworyzowanych. Jak trafnie podkreśla B. Szopa – jest to „rozwiniecie idei przedsiębiorczości o zobowiązania socjalne”¹⁹.

---

¹⁹ B. Szopa, *Ekonomia społeczna z perspektywy ekonomii tradycyjnej*, „Ekonomia Społeczna. Kwartalnik” 2007, nr 1/1, s.16.